

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

Til
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
postmottak@bld.dep.no

Deres referanse	Vår referanse	Dato	Ugradert
12/2231	13-00962-2	18.04.2013	

Høring - levekår for mennesker med utviklingshemming

Vi viser til høringsbrev av 22.3.13 der dere ber om innspill på høringsnotat som vil danne grunnlag for en stortingsmelding om levekår og tiltak for mennesker med utviklingshemming.

Høringsinstansene bes uttale seg om:

- ♦ beskrivelsen i høringsnotatet overordnet sett gir et dekkende uttrykk for levekårssituasjonen for personer med utviklingshemming, innen ulike samfunnsområder
- ♦ hvordan reformens intensjon om "normalisering" av levekår for personer med utviklingshemming bør praktiseres i dagens samfunn og tjenesteapparat

I integrerings- og inkluderingspolitikken gjelder sektoransvarsprinsippet. Det vil si at hver fagsektor har ansvar for utvikling og tilpasning av eget tjenestetilbud slik at det møter behovene hos alle grupper, også innvandrerbefolkningen.

Høringsnotatet gir "en beskrivelse av situasjonen på sentrale sektorovergrepene områder som likestilling, selvbestemmelse, rettssikkerhet og demokratisk deltakelse. IMDi vil påpeke at den særegne situasjonen for innvandrerfamilier med barn med nedsatt funksjonsevne har blitt viet liten oppmerksomhet. Bortsett fra diverse henvisninger til etnisk opphav i ulike kapitler, er utviklingshemmede med innvandrerbakgrunn bare omtalt ved 2 setninger i høringsnotatet på 100 sider.

IMDi anser det som viktig at innvandrerperspektivet kommer fram på en tilfredsstillende måte i alle enkeltdelene i den kommende stortingsmeldingen. Det vil være ønskelig med en synliggjøring av de spesielle behovene og de tiltakene som er nødvendige for at disse personene skal kunne få likeverdige offentlige tjenester. Men det kan også være ønskelig med et eget kapittel der utfordringer i forhold til personer med innvandrerbakgrunn drøftes i et mer overordnet perspektiv, for eksempel slik det er gjort i Bufdirs "RAPPORT 1-2013 - **Slik har jeg det i dag** - Rapport om levekår for mennesker med utviklingshemming".

IMDi har deltatt i ulike prosesser ledet av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, for å sikre at et innvandrerperspektiv skal bli bedre ivaretatt. Det er viktig å bygge videre på dette arbeidet. Dette dreier seg blant annet om offentlige tjenester tilpasset mangfoldet i befolkningen, herunder kompetanse i tjenesteapparatet om utfordringene som innvandrerbefolkningen har, bevissthet og selvrefleksjon i tjenesteapparatet, riktig bruk

Postadresse:
Postboks 8059
Dep
0031 Oslo

Besøksadresse:
Tollbugata 20
0152 Oslo

Internett:
www.imdi.no

E-post:
post@imdi.no

Sentralbord:
24 16 88 00

Telefaks:
24 16 88 01

Org.nr.
987 879 696

av tolk, tilpasset informasjon, reell brukermedvirkning og økt kunnskap om personer med innvandrerbakgrunn som har nedsatt funksjonsevne.

Det har nylig utkommet en artikkelsamling "Innvandring og funksjonshemming" (Berg 2012) som omhandler innvandrerfamiliers møte med helse og velferdssystemet. Boka tar for seg den doble utsattheten som kombinasjonen av innvandringsbakgrunn (kort botid, svake kunnskaper i norsk språk og om norsk tjenestetilbud) og nedsatt funksjonsevne kan medføre, og hva slags krav dette stiller til tjenesteapparatet.

Rapporten "Dobbelt sårbar. Funksjonshemmete barn og unge i asylmottak" (Kittelsaa og Berg 2012) setter søkelyset på den særlig sårbare gruppa som bor i asylmottak. Rapporten fokuserer på hvordan behovene til barn og unge asylsøkere med nedsatt funksjonsevne ivaretas i asylmottakene samt innenfor helsevesenet og undervisningssektoren. Det pekes også på særlige utfordringer knyttet til psykiske traumer blant en del flyktninger, samt det at selve mottakstilværelsen er en stor tilleggsutfordring.

Tilskudd til flyktninger med funksjonshemming

Årlig bosettes om lag 6000 flyktninger hvorav ca. 100 personer er særlig ressurskrevende og utløser IMDi særskilte tilskudd for kommuner som bosetter flyktninger med ulike funksjonshemninger. Hvor mange av disse som er mennesker med utviklingshemming, har imidlertid ikke IMDi oversikt over. Antallet flyktninger med funksjonshemninger er sannsynligvis høyere enn det søkes refusjon for. I 2013 refunderer IMDi kommunale utgifter på til sammen ca. 240 millioner kroner.

Funksjonshemninger blant bosettingsklare flyktninger i mottak medfører som regel lengre ventetid før bosetting. Noe av bakgrunnen for dette, er kommunale ekstraomkostninger og behovet for særskilt tilrettelegging av bopel og introduksjonsprogram i bosettingskommunen.

Tilskuddsordningen «Tilskudd ved bosetting av personer med alvorlige, kjente funksjonshemninger og/eller atferdsvansker» skal medvirke til rask bosetting av personer med alvorlige, kjente funksjonshemninger og/eller atferdsvansker. Ordningen skal dekke ekstraordinære kommunale utgifter som følger av bosetting av slike personer. Som regel søkes det inndekning for ekstraordinære utgifter til tolk, reise til og fra behandlingssted, spesialpedagogisk oppfølging i barnehage eller skole, eller andre kostnadsdrivende tiltak i kommunen. Tiltak som dekkes av andre statlige instanser omfattes ikke av IMDi tilskuddsordning.

Det kan kun søkes om tilskudd for personer som faller innenfor integreringstilskuddsordningen og som er bosatt etter avtale mellom stat og kommune. Tilskuddsordningen består av to typer tilskudd: Tilskudd 1 og Tilskudd 2. I 2013 utgjør Tilskudd 1, som er et engangstilskudd, 165 100 kr, mens Tilskudd 2 er på inntil kr 825 700 kr og kan tildeles årlig i integreringstilskuddsperioden, det vil si i maksimalt i 5 år.

Her er noen innspill til hva det kan være aktuelt å ta med i en kommende stortingsmelding:

Tilpassede tjenester

Alle bør ha lik tilgang til gode offentlige tjenester og institusjoner. Offentlige tjenester

som er tilpasset mangfoldet i befolkningen er en forutsetning for å sikre at alle, uansett bakgrunn og forutsetninger, får like muligheter i samfunnet.

Det er et mål innenfor all offentlige virksomhet at tjenestene skal være likeverdige for alle brukere. Med det menes at det skal være like god kvalitet på tjenestene, like god tilgjengelighet til tjenestene og at de ideelt sett skal føre til like godt resultat for alle brukere.

Klarspråk på norsk

Innvandrere og personer med utviklingshemming vil ha stor nytte av at man bruker et så enkelt og klart språk som mulig. Med klarspråk mener vi korrekt, klart og brukertilpasset språk fra det offentlige. Informasjon fra det offentlige bør være forståelig for alle.

Tolking og oversetting av informasjon til et språk brukeren kan forstå

Flere undersøkelser viser at språk- og kommunikasjonsproblemer kan skape ekstra barrierer i samhandlingen med hjelpeapparatet. For å få til et godt samarbeid mellom hjelpeapparatet og familier med begrensede norskkunnskaper er bruk av tolk helt nødvendig. Tolkens kompetanse er avgjørende for kvaliteten i kommunikasjonen.

IMDi har kartlagt tolkebruken i sektorer som har stor betydning for menneskers levekår som helse, barnevern, skole og sosial og velferdssektoren. Generelt viser rapportene et underforbruk av tolk. Rapportene avdekker manglende rutiner for bestilling innenfor de ulike offentlige virksomhetene. Det stilles ikke alltid krav til tolkenes kvalifikasjoner.

I rapporten om tolkebruk i NAV kommer det frem at den viktigste negative konsekvensen av manglende bruk av tolk, er at brukere ikke får informasjon om sine rettigheter. Hvis informasjonen ikke tilrettelegges for språkbarrier, fører dette til forskjeller i behandlingstilbudet.

Manglende tilrettelagt informasjon påvirker også tilgangen til tjenestene. Hvis brukere og deres pårørende ikke får informasjon om tjenester, kan de heller ikke benytte seg av tjenestene de har rett til. For mennesker med utviklingshemming er det enda viktigere at foresatte får nødvendig informasjon og at denne informasjonen er tilrettelagt, for eksempel ved bruk av tolk der det er nødvendig.

Høringsnotatet understreker at pasienter og brukere med innvandrerbakgrunn og deres pårørende har de samme rettighetene til helse- og omsorgstjenester som den øvrige befolkningen. For familier med begrensede norskkunnskaper, kan bruk av tolk være nødvendig for å sikre lik tilgang og kvalitet i tjenestetilbudet. Behovet for tolk går begge veier. Tjenesteyter som skal informere, veilede og kommunisere med tjenestemottaker og pårørende har behov for tolk, og det samme har tjenestemottakerne som skal forklare situasjonen og motta informasjon.

Tolkens kompetanse vil være avgjørende for kvaliteten i kommunikasjonen, og ansvaret for kvalitetssikring ligger hos den enkelte offentlige tolkebruker som bestiller tolk. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) er nasjonal fagmyndighet for tolking i offentlig sektor, og iverksetter tiltak for å bedre tolkingens kvalitet. Autorisasjonsprøven, permanent tolkeutdanning og opprettelsen av et Nasjonalt tolkeregister er tiltak som bidrar til å øke tilgjengeligheten til kvalifiserte tolker. Registeret gir en oversikt over alle tolker med dokumenterte kvalifikasjoner, og er et verktøy som gir tolkebruker mulighet til å etterspørre kvalifisert tolk.

Undersøkelser viser at i familier til barn med funksjonsnedsettelse, blir søsken ofte viktige ressurspersoner. Spesielt foreldre som har språkproblemer, kan bli avhengige av sine barn for å få tilgang til offentlige tjenester og ytelser (Arntsen Sørheim, 2004). IMDi har siden 2007 gjennomført årlige undersøkelser om tolkebruk i ulike områder i offentlig sektor. Undersøkelsene avdekker at det ikke er uvanlig at barn benyttes som tolk i foreldrenes kontakt med tjenesteytere. Dette får uheldige konsekvenser både for barnet som blir satt til å tolke, for foreldrene, for barnet som har nedsatt funksjonsevne og for kvaliteten på tjenesten.

God tolking avhenger ikke bare av kvalifiserte tolker, men også av at tolkebruker har kunnskap om hvordan man tilrettelegger for samtalen og forstår sin egen rolle i motsetning til tolkens rolle. IMDis undersøkelser om tolkebruk peker på et stort behov for opplæring av tjenestemenn og fagpersoner i kommunikasjon via tolk. Ved Høgskolen i Oslo og Akershus tilbys nå ulike tolkebrukerkurs.

For øvrig viser vi til:

- ♦ "Innvandring og funksjonshemming" av Berit Berg (red.) Universitetsforlaget 2012.
- ♦ Rapporten "Dobbelt sårbar. Funksjonshemmete barn og unge i asylmottak" Kittelsaa og Berg 2012.
- ♦ NOVA Rapport 28/11 "Omsorgstjenester til personer med etnisk minoritetsbakgrunn - En kartlegging i norske kommuner" av Reidun Ingebretsen.
- ♦ "Innvandrere med funksjonshemmede barn i møte med tjenesteapparatet" av Torunn Arntsen Sørheim, Gyldendal akademisk 2004.

Alv Humborstad Sørland
strategidirektør

Bjørn Rygh
rådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevet signatur.